

Stigar

till medieläskunnighet

Handbok för
småbarns-
pedagogiken
och förskolan

Handboken **Stigar till medieläskunnighet** för småbarnspedagogiken och förskolan har producerats av Nationella audiovisuella institutet KAVI. Handboken har publicerats som en del av det nationella utvecklingsprogrammet Nylitteracitet (2020–2023).

Programmet erbjuder redskap för att främja medieläskunnighet, programmeringskunnande och digital kompetens inom småbarnspedagogiken, förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen. Programmet finansieras av undervisnings- och kulturministeriet och genomförs av Nationella audiovisuella institutet KAVI samt Utbildningsstyrelsen.

Handboken ingår i serien Stigar till medieläskunnighet, som också innehåller handböcker för årskurs 1–6 och 7–9. En motsvarande serie av handböcker har också publicerats för programmeringskunnande.

Ytterligare information och handböckerna finns på adressen www.uudetlukutaidot.fi/sv, och handboken Stigar till medieläskunnighet för småbarnspedagogiken och förskolan finns också på adressen mediataitokoulu.fi/stigar_forskolan.pdf.

Förutom KAVIs experter har den här handboken också skrivits av aktörer inom fältet för mediefostran i Finland. Avsnitten om att tolka och bedöma media samt om att producera media har utarbetats av Kaisa Önlén och Ilmari Lappalainen från Centralen för Mediefostran Metka. Avsnittet Verksamhet i mediemiljöer har skrivits av Rauna Rahja från Mannerheims Barnskyddsförbund. Författarna har haft stöd av en grupp lärare inom småbarnspedagogiken och förskolan samt experter inom mediefostran som kommenterat handbokens texter.

Tack till alla som deltagit i att sammanställa handboken!

Andra reviderade upplagan

Illustrationer: Jauri Laakkonen

Layout: Kiira Koivunen, Tuomas Korolainen, Mene Creative Oy

Översättning: Jenni Brodie, Lingua Nordica

PDF-publikationen: ISBN 978-952-7475-23-2

Nationella audiovisuella institutets publikationer 10/2022 (ISSN 2342-5970)

Creative commons-licensierad: CC BY 4.0.

creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.sv

KANSALLINEN AUDIOVISUAALINEN INSTITUUTTI
NATIONELLA AUDIOVISUELLA INSTITUTET
NATIONAL AUDIOVISUAL INSTITUTE

NYLITTERACITET

Det nationella audiovisuella institutet är en myndighet för mediefostran som enligt lagen (1434/2007) främjar mediefostran, barns mediefärdigheter och en mediemiljö som är trygg för barn. Vi deltar aktivt i samhällsdebatten om mediefostran samt informerar om ärenden som berör barn och media. Man kan alltid kontakta oss med frågor som gäller mediefostran och medieläskunnighet.

Innehåll

Som stöd för mediäläskunnighetens stigar
i småbarnspedagogiken och förskolan.....4

Så här använder du handboken.....4

Vad är media och mediäläskunnighet?5

1 Tolkning och bedömning av medier 6

Tolkning av medieinnehåll8

Blickar på bilder och upplevelser av ljud8

Upplevelseresor in i mediernas berättelser9

Kreativa och inlevelsefulla medietolkningar10

Förståelse av mediernas effekter11

Barnens medievardag.....11

I reklamens fotspår12

Den listiga räven och andra uppfattningar13

Medierna som informationskällor14

Dags att undersöka!.....14

Vilda fotografier – saga eller sanning?15

De vises stenar16

Jag som medieanvändare17

Viktiga känslor som stöd

för mediefärdigheterna17

Trevliga medieupplevelser18

Mediebitar19

2 Medieproduktion 20

Kreativt uttryck22

Media genom kreativa lekar22

Grunderna i animation23

Vår grupps uppträdande.....24

Påverkande.....25

Kraften i det egna uttrycket.....25

Reglerna i vår grupp26

Utmärkt reklam27

Informationsförmedling28

Berättande bilder28

Våra nyheter29

Informationsskapare30

Jag som medieproducent31

Uttrycksglädje och förtrollande lekar31

Idéer på spel!.....32

Superhjältens sjukdag33

3 Verksamhet i mediemiljöer 34

Tryggt i mediemiljöer36

Tryggt med media36

Värdefulla kroppar och bilder.....37

Bli bekant med åldersgränser38

Klarhet om de egna gränserna38

Ansvarsfullt i mediemiljöer.....39

Barnets upphovsrätt39

Medieredskap gläder tillsammans.....40

Skötsamma medieapparatmästare.....40

Välbefinnande.....41

Mediamaskoten på besök.....41

Mediesagotering42

Medieskattkistan43

God interaktion44

Trevliga minnen på foton, roliga möten

på video44

Från käbblare till kompisar45

Försonlig användning av medieapparater45

Förskoleelevernas medieetikett.....46

Nylitteracitet som stöd för undervisning
och fostran i den digitala tidsåldern.....47

Som stöd för medieläskunnighetens stigar i småbarnspedagogiken och förskolan

Handboken ger dig praktiska exempel och pedagogiska modeller för att främja medieläskunnighet i småbarnspedagogiken och förskolan.

Media är en del av barns uppväxt- och lärmiljö. I den digitala ålderns mediebaserade samhälle är medieläskunnighet en medborgarfärdighet som alla behöver. Alla barn har en jämlik rätt att lära sig att undersöka media och pröva på att själva producera media samt att lära sig trygg medieanvändning.

I handboken som publicerades för första gången 2021 har vi nu uppdaterat beskrivningarna av god pedagogisk verksamhet som förnyades inom utvecklingsprogrammet Nylitteracitet år 2022. Handbokens praktiska exempel, som fick ett positivt mottagande, har bevarats oförändrade och lämpar sig fortfarande för att genomföra de uppdaterade beskrivningarna. Beskrivningarna och de pedagogiska exemplen baserar sig på Planen för småbarnspedagogik (2022) och Grunderna för förskoleundervisningens läroplan (2014). Exempelen stöder undervisning i enlighet med planerna och strävar samtidigt efter att svara på de behov som barn har när de tar sina första steg i medievardagen.

Liksom andra färdigheter utvecklas också medieläskunnigheten så småningom i och med att barnet växer och får nya erfarenheter. Barnet behöver färdigheter på barnnivå i att förstå, tolka och bedöma media samt att använda media på ett sätt som är ansvarsfullt, tryggt och som stöder välbefinnandet. Barnet uppmuntras att hitta sitt eget uttryckssätt och producera egna media. Utvecklingen av barnets medieläskunnighet består av dessa element.

De vuxnas uppgift är att stödja barnet i alla skeden av att bekanta sig med mediefärdigheter. Barnen tar de första stegen i att lära sig medieläskunnighet med hjälp av bekanta arbetssätt, till exempel genom att leka, röra på sig och undersöka samt genom konstnärligt uttryck. Positiva känsloupplevelser, glädje och nyskapande verksamhet inspirerar till att lära sig tillsammans. Digitala apparater och miljöer utgör en del av en mångsidig lärmiljö. Exempelen har utarbetats så att de kan genomföras med enkla apparater såsom smarttelefoner, och många av dem till och med utan digitala apparater.

Medieläskunnigheten räknas som ett av lärområdena och helheterna för lärande, och den genomskär många olika områden av mångsidig kompetens. Vi hoppas att handboken ska inspirera och uppmuntra personalen inom småbarnspedagogiken och förskoleundervisningen att ta tag i medieläskunnighetens teman ur olika perspektiv, och göra temana och kompetensbeskrivningarna till en naturlig del av verksamheten och den pedagogiska planeringen och utvärderingen. Läraren behöver inte kunna allt, utan man kan lära sig tillsammans med hjälp av exemplen. Det viktigaste är att förstå varför man lär sig de här sakerna.

Så här använder du handboken

Handboken stöder utvecklingen av medieläskunnighet genom sin tredelade struktur: exemplen representerar huvudområdena tolkning och bedömning av media, produktion av media, och verksamhet i mediemiljöer. Under varje huvudområde kan man hitta beskrivningar av god pedagogisk verksamhet enligt delområdena för småbarnspedagogiken och förskoleundervisningen samt pedagogiska exempel som beskriver dem.

Varje huvudområde innehåller en mer detaljerad beskrivning av verksamhetens mål och innehåll samt hur man kan behandla saker med barnen. Indelningen hjälper att fördjupa det pedagogiska tänkandet samt att planera och utvärdera verksamheten på ett mångsidigt sätt. I det praktiska arbetet sammanlänkas olika områdens innehåll, och likaså stöder exemplen ofta målen för flera olika huvud- och delområden.

Handbokens exempel är en slags stigar och närmandesätt för att främja medieläskunnighet. De är avsedda som pedagogiska sporrar och modeller för att planera och genomföra verksamheten. Man kan ta tag i exemplen ur bara ett perspektiv eller skapa en bredare pedagogisk helhet kring dem.

I exemplen och deras ordningsföljd har vi beaktat barnens åldersskeden och utvecklingen av färdigheter. Verksamhetens kravnivå anges med symboler. De lättaste exemplen kan genomföras med de allra minsta, redan under tre års ålder, men de lämpar sig lika bra för större barn. De mer utmanande exemplen lämpar sig däremot bäst för barn i förskoleåldern. Exempelen kan användas som de är, eller så kan de anpassas för gruppen på olika sätt.

Mer material om exemplens teman har sammanställts i en separat materialbank som kan nås på adressen www.mediataitokoulu.fi/mediapolku.

Vi önskar alla som använder handboken glädje i att göra saker tillsammans, uppmuntrande försök och inspirerande stigar in i medieläskunnighetens värld!

Exemplens lämplighet

- = Alla barn
-   = Barn över 3 år
-    = Barn i förskoleåldern

Vad är media och medieläskunnighet?

Termen "media" omfattar många olika saker. Bland medieredskap räknas såväl traditionella massmedier, till exempel dagstidningar, tv och radio, som nya digitala redskap, till exempel bärbara datorer, surfplattor och smarttelefoner. Alla meddelanden som produceras med, används på och förmedlas via medieredskap utgör medieinnehåll. De kan utgöra till exempel SMS, filmer, foton, spel och nyheter. Med mediebranschen avses organisationer, institutioner och aktörer som producerar eller förmedlar medieinnehåll, till exempel nyhetsredaktioner eller tidningsförlag. Medierna bildar också miljöer där människor kan verka, såsom sociala medier.

Med medieläskunnighet avses förmågan att använda, läsa, förstå, tolka och kritiskt bedöma olika slags medieinnehåll. Medieläskunnigheten innefattar också förmågan att själv producera medieinnehåll för olika syften och kommunicera genom media. Medieläskunnighet är likaså en färdighet att använda medieredskap och handla på ett tryggt och ansvarsfullt sätt inom medier.

Tolkning och bedömning av medier

Barn är aktiva forskare och aktörer ända sedan spädbarnsåldern. Lärandet sker i växelverkan med omgivningen – omgivningen som småtingar inte ännu själva kan uttrycka i ord eller förstå på ett heltäckande sätt. Media är en viktig del av barnens uppväxtmiljö. De vuxna har i uppgift att identifiera barnens intressen och känslor samt att verbalisera dem till förståeliga saker och fenomen. Det här stöder barnets uppväxt, delaktighet och lärande inom media.

För barn i småbarnspedagogikåldern tas de första stegen i medietolkning och -bedömning genom att undersöka, fundera på och förstå medieinnehåll. Med de yngsta barnen inom småbarnspedagogiken börjar medietolkningen med att man tillsammans granskar bilder och ljud samt iakttar media som en del av vardagen. När man styr små barns undersökningar koncentrerar man sig på barnens reaktioner, företagsamhet och fynd.

Barn kring 3–5 år upplever och verbaliserar redan den omgivande världen på många olika sätt. Medier undersöks som en naturlig del av verksamheten: barnen lever sig in i mediernas berättelser, berättar om dem och gör sina egna tolkningar. Tillsammans väcker man medvetna, nyfikna och även ifrågasättande attityder till de medieinnehåll som upplevts och funderingar över vad som är sant och vad som är saga. I förskoleåldern utvecklas barnens förmåga att förstå media som ett utvalt innehåll som producerats av människan. Barnen behöver dock fortfarande mycket stöd av vuxna för att förstå media och behandla sina upplevelser.

För att färdigheterna i att undersöka, förstå, tolka och bedöma media ska kunna utvecklas behövs det erfarenheter av olika medier. Barnen stöds målmedvetet i att ta del av olika medieupplevelser och behandla dem genom olika uttrycksformer samt genom lek. Det är viktigt att uppmuntra barnet att berätta om sina erfarenheter, önskingar, intressen och känslor beträffande media. Att uttrycka erfarenheter i ord och identifiera känslorna som väcks hjälper också att tolka och bedöma media.

Exemplen stöder främjandet av färdigheter i att undersöka, förstå, tolka och bedöma media på ett mångsidigt sätt från de minsta barnen i småbarnspedagogiken till barnen i förskoleåldern.

Tolkning av medieinnehåll

God pedagogisk verksamhet inom småbarnspedagogiken

Man bekantar sig med medier och med olika slags medieinnehåll som innehåller bilder, rörliga bilder och ljud samt kombinationer av dessa: man studerar bilder i tidningar och böcker, ser på videor, spelar digitala spel och lyssnar på ljudböcker.

Man lär sig förstå att en del saker som tas upp i medierna är sanna medan andra är påhittade, och att medieinnehållen skapats av människor. Man uppfattar skillnaden exempelvis genom att själv ta och redigera fotografier.

Man lever sig in i medieinnehållen och uppmuntrar barnen att berätta om det de ser och hör samt om de känslor som medieinnehållen väcker genom mångsidiga uttryckssätt.

Blickar på bilder och upplevelser av ljud

Medieinnehållen består av bilder, texter, rörliga bilder och ljud, samt kombinationer av dessa. Redan med de allra minsta granskar man bilder och lyssnar uppmärksamt på ljud i omgivningen.

Såväl att titta på bilderböcker ingår i småbarnspedagogikens vardag. Att en vuxen läser med inlevelse och att fästa den gemensamma uppmärksamheten vid bilder och deras detaljer väcker en nyfiken och uppmärksam attityd gentemot det som ses och hörs.

Ljudexperiment till exempel med rytm- och kroppsslagverk samt med föremål i omgivningen utvecklar kreativiteten och ger insikter. Intresset för ljud som barnet producerar fungerar som en modell för upplevelsebaserat lyssnande för barnen.

- Titta på och undersök bilder i omgivningen och i böcker tillsammans. Namnge saker ni ser på bilderna och identifiera bekanta färger, former och figurer. Diskutera vad boken handlar om medan ni tittar på bokens pärm.
- Undersök ljud genom att lyssna eller skapa ljud själv. Hurdana ljud hörs det utomhus, hurdana hörs det inomhus? Hur låter regnet? Hur skramlar en kastrull? Hurdana ljud kan man producera med sin mun och kropp?
- Man kan också spela in ljuden man producerar för att lyssna på dem tillsammans. Man kan härma ljud och försöka gissa varifrån de kommer. Man kan också lyssna på ljud på webben, till exempel genom Yles ljudarkiv: vintti.yle.fi/yle.fi/tehosto.yle.fi.

Upplevelseresor in i mediernas berättelser

Barnen erbjuds mångsidiga upplevelser med mediernas berättelser. Genom att leva sig in i berättelsen tillsammans undersöker man filmers, böckers, digitala spels och musiks bild- och ljudvärld och händelser. Att tillsammans behandla och berätta berättelser för barnen på nytt med naturliga, mångsidiga uttryckssätt stöder förståelsen. Samtidigt uppmuntrar man barnen att göra sina egna iakttagelser och tolkningar.

- Bygg berättelsens värld eller dramatisera, lek eller teckna händelser och karaktärer på basis av barnens egna idéer och initiativ. Barnen uppmuntras också till fri lek på basis av impulserna som de fått från media.
- I samband med att undersöka innehållen uppmuntras barnen att granska sin egen medieupplevelse. Hurdana känslor väcktes av medieinnehållet? Vad fick dem att skratta? Fick något dem att känna sig ledsna? Hurdana händelser, ljud eller karaktärer kändes spännande?

**Inom småbarnspedagogiken följs lagen om upphovsrätt.
Man får till exempel visa filmer på KAVIs Filmstig och
finländska barnprogram på YLE Arenan gratis:**

elokuvapolku.kavi.fi/sv/forstigen
arenan.yle.fi/barn.

God pedagogisk verksamhet inom förskoleundervisningen

Man upplever mångsidigt olika medieinnehåll, såsom nyheter som lämpar sig för barn, mediekonst, film och musik. Man använder tillsammans medieinnehåll som innehåller skriven text.

Man utforskar skillnaden mellan påhittat och verkligt medieinnehåll exempelvis genom att studera barnprogram och nyheter som lämpar sig för barn.

Man lär sig att förstå medierna som innehåll som människor producerat och valt ut.

Man lär sig förstå medieinnehåll. Med olika uttryckssätt behandlar man händelser och figurer ur sagor, spel eller barnprogram samt uppmuntrar barnen att göra egna tolkningar.

Kreativa och inlevelsefulla medietolkningar

Man bekantar sig med olika medieinnehåll, musik, filmer, bilder och verbala innehåll med barnen på ett mångsidigt sätt, och man lär sig att förstå och tolka dem. Barnen uppmuntras att uttrycka sina egna iakttagelser och erfarenheter. När man gör och presenterar tolkningar drar man nytta av såväl verbalt som visuellt och kroppsligt uttryck.

Följande exempel beskriver undersökning och tolkning av dikter och bilder, men på samma sätt kan man granska musik eller ljudvärlden genom sitt eget uttryck.

- Läs tillsammans upp dikter eller sångtexter med inlevelse. Iakttäck diktens egenskaper och uttryckssätt, såsom rytmen och rimmen. Gör tolkningar: vad händer i dikten, och vad berättar den om? Är dikten glad eller sorglig? Använd olika uttrycksformer: digitalt målande, skapa ljudlandskap, eller lek eller dramatisera dikten på video. När man undersöker olika verk inser man att en dikt kan skapa olika tankar och upplevelser.
- Undersök och tolka ett konstfotografi, ett fotografi eller en teckning: vad händer det på bilden för en stund sedan? Vad kommer att hända till näst? Man kan också öva på tolkningar genom att skapa en berättelse mellan två bilder. Ta till exempel ett foto på en leksak på två olika platser och lägg till något nytt på den andra bilden. Hitta sedan på en berättelse om vad som hände mellan de två bilderna.

Fäst medveten uppmärksamhet vid att det som händer i berättelser och hurdana karaktärer som medverkar i dem alltid är ett resultat av val som skaparna gjort.

- Titta på en film eller ett avsnitt av ett barnprogram. Fundera på hurdana egenskaper huvudpersonen har. Beslut om karaktärernas personlighet fattas vanligtvis när man skriver manuset. Hur skulle berättelsen förändras om man hade valt en annorlunda personlighet för en karaktär? Hurdan skulle berättelsen bli om händelseförloppet ändrades?

Förståelse av mediernas effekter

God pedagogisk verksamhet inom småbarnspedagogiken

Man funderar tillsammans med barnen på hur medierna syns och påverkar i deras vardag, såsom i lekarna och livsmiljön.

Man behandlar figurer i medierna och deras egenskaper och sätt att agera genom att leva sig in i dem genom lek.

Man studerar reklam och diskuterar skillnaderna mellan att vilja ha, behöva och köpa.

Barnens medievardag

Media är närvarande i människors vardag på många sätt. I småbarnspedagogiken fäster man medveten uppmärksamhet vid var och hur medier syns och hörs i omgivningen och i barnens vardag. Att bekanta sig med och iaktta den egna medieomgivningen och medier underlättas av barnets naturliga nyfikenhet och behov av att utforska. Genom att uppmuntra barnet att ta del av medier på ett tryggt sätt gör man media till en naturlig del av livet som också tillhör barnet.

Barnet stöds i att granska sin egen medieomgivning på ett sätt som passar hens ålder: telefonen väcker intresset att ta tag i den och undersöka den, man kan fundera över bilder på medieapparater tillsammans, och det är trevligt att röra på sig i takt med musik.

- Stanna upp i samband med småbarnspedagogikens dagliga verksamhet såsom måltider, vistelser utomhus eller basvården för att granska vilka mediefigurer och -element som förekommer i lärmiljön eller till exempel på barnens egna saker. Medieredskap görs bekanta genom att namnge dem och tillsammans fundera på hur de används.
- I barnens lekar förekommer ofta mediefigurer som är bekanta för barnen. Fundera tillsammans på hur figuren påverkar leken och hurdana egenskaper den har. Man kan också identifiera sig med figurernas positiva drag, såsom vänlighet eller ihärdighet, i andra vardagliga situationer.

I reklamens fotspår

I barnens medielandskap ingår också reklam. Tillsammans med barnen funderar man på vad reklam är och varför den finns. Vanligtvis är reklamens syfte att få människor att vilja ha eller köpa någonting nytt.

- Granska reklam i omgivningen: hur mycket, var och i hurdana situationer kan man se och höra reklam?

Reklamen styr och lockar till en viss typ av konsumtionsbeteende, och det är viktigt att fundera på vad man egentligen behöver i livet tillsammans med barnen. Behöver man alltid nya saker, och vad kan det leda till i hemmet och för miljön om man hela tiden köper nya produkter?

- Det finns många trevliga saker som man inte kan eller behöver köpa. Teckna eller ta foton på saker ni kommer på.
- Skapa egen reklam med en teknik ni väljer, till exempel som video, ljudklipp eller collagepyssel med hjälp av tidningsurklipp. Diskutera tillsammans hurdana saker som gör en reklam intressant eller tråkig, och när reklamen kan vara till nytta eller skada.
- Välj också saker som ger glädje men som inte kan köpas som tema för era reklam. Hitta till exempel på en reklam om er grupp.

God pedagogisk verksamhet inom förskoleundervisningen

Man funderar på hur medier påverkar tankarna och agerandet, såsom kunskaper och lekar.

Man lär sig att förstå att medierna kan skapa föreställningar och generaliseringar gällande olika företeelser. Man studerar olika sätt att framställa sago- och djurfigurer eller kön i barnprogram och filmer.

Man studerar reklam i närmiljön och funderar på sambandet mellan reklam och konsumtion.

Den listiga räven och andra uppfattningar

Media förmedlar uppfattningar om saker och människor. Generaliseringar påverkar hur vi uppfattar och förhåller oss till saker. Med barn i förskoleåldern kan man undersöka karaktärerna som förekommer i bekanta sagor, spel eller filmer och generaliseringarna som är kopplade till dem.

- Tänk på bekanta djurkaraktärer i filmer eller undersök finländska folksagor. Hur presenteras djuren, till exempel björnen och räven? Sammanfatta era iakttagelser till exempel i bilder eller ord och lek karaktärerna. Har karaktärerna gemensamma eller olika drag?
- Är djuren verkligen sådana som de ibland presenteras? Är björnar klumpiga, rävar listiga, ugglor kloka och åsnor dumma? Sök, fråga och sammanställ information från olika källor att presentera vid sidan om uppfattningarna och generaliseringarna. Jämför till exempel en sagoboks och en faktaboks beskrivning av samma djur.

Medierna som informationskällor

God pedagogisk verksamhet inom småbarnspedagogiken

Man lär sig använda medier för att skaffa och strukturera information. Man utforskar miljön och världen tillsammans exempelvis genom att fotografera eller leta efter information i medieinnehåll om frågor som intresserar barnen.

Barnen uppmuntras att förhålla sig nyfiket till medieinnehåll. Samtidigt lär man sig att vara kritisk: barnen styrs till att ställa frågor om det de ser och hör.

Dags att undersöka!

En av mediernas uppgift är att förmedla information. Ända från småbarnsåldern bekantar man sig med media och dess användning som informationskälla samt redskap för att bygga upp information i vardagssituationer tillsammans med barnen. Den vuxna fungerar som modell för hur man använder media för informationssökning och förklarar samtidigt det hen gör i ord. Barnen har en aktiv roll i att utforma sin förståelse för omgivningen och världen. Utgångspunkten för informationssökningen kan vara barnens frågor och nyfikenhet om olika saker eller gemensamma iakttagelser.

- Sök tillsammans information om saker som intresserar barnen på webben, i böcker eller i tidningar, till exempel om fortskaffningsmedel eller djur man sett utomhus. Informationen som man hittar i media utnyttjas i vardagliga situationer. I vardagen kan man till exempel söka utflyktsrutter eller undersöka väderleksrapporten och göra en bildtavla med olika slags väder och utrustning enligt vädret.
- Observationen av lärmiljön stöds med medieredskap, till exempel genom att tillsammans med barnen fotografera eller filma saker som intresserar barnen och namnge dem. En kamera som följer med på utflykter gör det möjligt att förmedla information om det man sett och upplevt samt att återkomma till det senare. Uppmuntra barnen att själva berätta om bilden och andra inspelningar.

Vilda fotografier – saga eller sanning?

En del av innehållet som medier förmedlar är fakta, en del är fiktion, och tillsammans med barnen lär man sig skillnaderna mellan dessa. Man kan uppfatta skillnaden mellan saga och sanning både genom att bedöma färdiga innehåll och genom egna försök.

Fäst medveten uppmärksamhet vid fotografiets sanningsenlighet och pålitlighet. Funderar tillsammans på hur fotografens val påverkar uppfattningen man får av objektet som fotograferas och hur fotot kan redigeras. Till exempel med hjälp av grönskärmsmekniken (green screen) kan man lägga till fantasifulle bakgrunder på bilder, och på det här sättet kan man åskådliggöra för barnen hur film- eller reklamskådespelare kan uppträda i de konstigaste omgivelningar.

- Fotografera tillsammans med barnen. Iaktta hur saker ser annorlunda ut när man tar foton ur olika perspektiv eller på olika avstånd eller när man beskär bilderna. Hurdan bild är mest användbar för att förmedla information i olika situationer?
- Ha roligt med foton. Man kan vilseleda tittaren med finurliga trickbilder. Till exempel genom att ta ett foto på ett barn som står på alla fyra på golvet och vända fotot 180 grader skapar man ett intryck av ett barn som hänger i taket. Genom att utnyttja avståndet mellan objekten som fotograferas kan man få ett tornhus att "rymmas" mellan barnets fingrar. Fundera över bilderna och diskutera om fotografier alltid visar sanningen.

God pedagogisk verksamhet inom förskoleundervisningen

Man använder medier på mångsidiga sätt som hjälp för att söka och strukturera information i situationer i vardagen.

Man funderar och bedömer om informationen man hittat med hjälp av media är användbar.

De vises stenar

Barn i förskoleåldern är ivriga att lära sig nytt. Man kan undersöka media som en outsinlig informationskälla som matar förståelsen för saker. Diskutera vad information riktigt är och varifrån all information kommer. Att söka information från olika källor görs till en naturlig del av vardagspraxisen.

- Undersök vad som helst som intresserar barnen eller som är viktigt för gruppen. Kartlägg vad man vet om saken som undersöks och fundera på vilken information ännu behövs. Ta till exempel böcker eller andra medieinnehåll som riktats till barn till hjälp. Barnen kan också söka information tillsammans med sina föräldrar och berätta om sina fynd för andra.
- Som tecken på en ny tråd av information kan ni till exempel lägga en vacker, glittrande sten i en burk. Stenen gör lärandet synligt – hur mycket visste man först och hur mycket vet man nu? Synliggör också informationen ni hittat i ord och bilder.
- Undersök tillsammans hur pålitlig informationen är. Hur kan man veta att informationen man hittat är sann? Är informationen pålitlig om en kompis eller en lärare berättar den? Har barnen ibland trott att något varit sant som sedan visat sig vara en saga? Var kan man hitta pålitlig information eller var kan man kontrollera informationen?

Informationens pålitlighet ökas till exempel av att samma information hittas genom flera olika källor, informationskällan är aktuell, och informationen har publicerats av en pålitlig utgivare såsom en dagstidning eller nyhetssändning. Man bör skilja på misstag och avsiktligt vilseledande; alla gör misstag ibland, men pålitliga källor rättar sina misstag när de märker dem.

Barnet kan inte ännu självständigt bedöma hur pålitlig informationen som presenteras i medier är. Barnet uppmuntras att alltid vända sig till en vuxen om barnet funderar över något som hen hört eller sett i media.

Jag som medieanvändare

God pedagogisk verksamhet inom småbarnspedagogiken

Man diskuterar tillsammans med barnen om medieanvändningen i familjerna: medieinnehållen, tiden man tillbringat med dem och upplevelser av media.

Man behandlar barnens egna intresseområden i medierna genom lek och kreativt uttryck.

Man stöder uppbyggnaden av barnens medierelation genom att uppmuntra barnen att mångsidigt ta del av olika slags medieinnehåll.

Viktiga känslor som stöd för mediefärdigheterna

Barnens hantering av medieupplevelser stöds genom att man stärker deras emotionella färdigheter. Uppmuntra barnen att uttrycka sina känslor och berätta om hur de känner sig. Lyssna på barnens erfarenheter och uppmuntra samtidigt barnen att värdesätta sina egna känslor och erfarenheter.

De minsta barnen kan inte självständigt hantera, behärska eller namnge sina känslor, och det kan också vara svårt för de större. Stöd barnet i att uttrycka sina känslor genom att svara på barnets reaktioner, uttrycka dem i ord, samt lyssna på och värdesätta känslorna barnet uttrycker.

- Som stöd för att namnge känslor kan man använda känslokort och uttrycka mediekarakters känslor i ord. Man kan stå framför en spegel och undersöka hur olika känslor skulle se ut i det egna ansiktet och den egna kroppen. Med större barn kan man diskutera hur det känns i kroppen när man är full i skratt eller känner sig gråtfärdig.
- Man kan också undersöka känslor med hjälp av en leksak eller mediefigur. Är leksaken glad, ledsen, arg eller rädd? Vad gör leksaken glad? Eller ledsen? Prova på hur en ledsen eller glad leksak skulle röra sig och härma rörelsen.
- Undersökningen av känslor kopplas till gemensamma medieupplevelser. Fick en berättelse dig att skratta, eller kändes den spännande? Blev du rädd av att titta på något program? Och hur känns det att spela spel?

Trevliga medieupplevelser

Man stöder uppbyggnaden av barnets positiva och individuella relation till media på många olika sätt. Erbjud möjligheter till mångsidiga medieupplevelser samt lyssna på och värdesätt barnets egna upplevelser. Fäst uppmärksamhet tillsammans vid media som används inom småbarnspedagogiken. Lyssna på barnens önskemål och förverkliga dem i mån av möjlighet.

- Diskutera i samband med vardagssysslorna vilka medieredskap och -innehåll som ingår i barnens liv: hurdana filmer och tv-program har barnen sett på? Läser eller lyssnar man på böcker tillsammans där hemma, bläddrar man i tidningar eller lyssnar man på musik? Hurdana spel spelar barnen?
- Stanna upp vid barnens egna favoritmedier. Vad tycker barnen om i dem? Har berättelserna roliga karaktärer, eller är handlingen spännande? Kan man lära sig något nytt från favoritmedien? Tar man del av media tillsammans med andra, och hurdana trevliga stunder är kopplade till användningen av media? Synliggör favoriterna till exempel genom att skapa ett fotocollage med olika tekniker eller sammanställa en favoritmapp med barnens teckningar och berättelser.

God pedagogisk verksamhet inom förskoleundervisningen

Man studerar barnens egen användning av medier. Man reflekterar över olika situationer där medier används och hur man använder medier på olika sätt ensam eller tillsammans.

Man studerar, utan att bedöma, medieinnehåll som är betydelsefulla för barnen och uppmuntrar att berätta om dem genom mångsidiga uttryckssätt. Man funderar över varför de är meningsfulla.

Man förstår att olika människor upplever och använder medier på olika sätt. Barnen uppmuntras att diskutera sina erfarenheter av medier och jämföra dem med andras.

Mediebitar

Man får ha roligt med media! Olika familjer och barn använder media på olika sätt. Undersök medievanor och lär er en värdesättande attityd till egna och andras sätt att använda medier. Samtidigt lär man sig att ingens individuella smak är sämre eller bättre än någon annans, och att man kan lära sig något nytt av olika sätt att göra saker.

- Blir forskare och undersök er egen medieanvändning hemma. Samla iakttagelserna på separata pappersbitar. Man kan teckna medieupplevelser eller uttrycka dem i ord. På mediebitarna kan man till exempel skriva ner böcker man läst eller lyssnat på, spel man spelat, musik man lyssnat på, eller filmer eller videor man tittat på. Samla ihop mediebitarna med likadana innehåll i rader. Observera antalen och fundera tillsammans på hur långa rader de olika medierna skapar. Hurdan slags medieanvändning tycker förskoleeleverna särskilt om? Man kan också sammanställa iakttagelserna digitalt i ett stapeldiagram.
- Diskutera vilken slags medieanvändning som är allra trevligast eller roligast och dela erfarenheter. Plocka ut de bästa mediebitarna och granska dem tillsammans. Är man oftast ensam med sina favoritmedia, eller tillsammans med en kompis eller familjemedlemmar? Bekanta er med varandras olika favoritmedier.

Medieproduktion

Inom medieläskunnigheten är "skrivandet", alltså produktionen av eget media, lika viktigt som "läsandet", alltså att förstå media som producerats av andra. Inom småbarnspedagogiken och förskoleundervisningen lär sig barn också färdigheter i medieproduktion. Det är viktigt att låta varje barn pröva på att själv skapa medieinnehåll och få upplevelser av att lyckas. Genom att skapa själv får barnet möjligheten att se och förstå hur medieinnehåll uppkommer och hur man kan använda media på många olika sätt för att uttrycka sig själv.

Inom småbarnspedagogiken kan man också ge de allra minsta barnen möjligheten att nyfiket och tryggt undersöka medieredskap och deras användningsändamål samt att skapa enkla medieprodukter enligt barnets eget intresse. Även de allra minsta kan till exempel fotografera och filma videor med stöd av en vuxen. Om självständig produktion inte ännu är möjlig kan den vuxna fotografera saker som är viktiga för barnet. Det här förutsätter att den vuxna iakttar noggrant när barnet kommunicerar om sådant som är viktigt för hen.

I 3–5 års ålder har barnens motoriska färdigheter vanligtvis utvecklats till en nivå där man kan låta barnen pröva på att använda olika medieapparater på ett mångsidigt sätt. Till småbarnspedagogiken väljs sådana redskap för medieproduktion som är lätta att använda och tillräckligt små för barnens händer. Inom förskoleundervisningen är barnet en aktiv medieanvändare och -producent, men hen behöver fortfarande vuxnas stöd och handledning.

Möjligheten att delta, kreativa sysslor och uppmuntran av de vuxna är viktigt även för de små när det gäller att växa upp till en medieläskunnig person. Den vuxna leder medieproduktionen genom sitt eget exempel och uppmuntrar till egen framställning. Man behöver inte vara rädd för misstag, utan man provar på att producera på ett fritt och lekfullt sätt. Det viktigaste är att göra, uppleva och lära sig, inte ett imponerande resultat. Det är också viktigt att noggrant observera vad barnets eget mål för medieproduktionen är.

Man kan också lära sig nya funktioner och tekniker från början tillsammans om den vuxna inte har tidigare erfarenhet av att använda dem. Det här fungerar också som ett exempel för barnen på värdet av kreativa och fördomsfria försök inom medieproduktionen. Ännu viktigare än redskap och teknisk skicklighet är att stöda leken som är naturlig för barnet, användningen av en rik fantasi och kreativitet i medieproduktionen – och glädjen i att göra saker tillsammans!

Kreativt uttryck

God pedagogisk verksamhet inom småbarnspedagogiken

Man stöder barnens verbala, visuella och kroppsliga uttryck i mångsidig produktion av medieinnehåll.

Man tänker ut olika slags medieinnehåll, såsom digitala berättelser, ljudinspelningar eller teckningar, och provar på att framställa dem med någon medieapparat.

Man leker tillsammans lekar som anknyter till produktion av medieinnehåll. Man kan exempelvis göra reportage om sådant som händer i vardagen.

Man bekantar sig med olika medieverktyg samt digitala applikationer och program, förundra sig över dem och provar på att använda dem för att producera innehåll.

Man deltar i de olika skedena i medieproduktionen: att ta fram idéer tillsammans, det kreativa förverkligandet och att se på det man skapat på ett uppskattande sätt.

Media genom kreativa lekar

Med hjälp av media är det möjligt att uttrycka sig på många olika sätt. Barnens kreativa uttryck stöds genom att använda media som en sporre och för att spela in eller fotografera uttrycket. Kroppsligt uttryck och till exempel rörelse i takten av musik eller videor med sånglekar är naturliga också för de minsta barnen. Att samla barnens egna medieupplevelser för olika sinnen till en mediepresentation och att återgå till dem gör barnets eget uttryck synligt.

- Man kan lyssna på många olika sorters musik och röra sig till den på olika sätt också med små barn: snabbt eller långsamt, vifta på armar och ben, hoppa och flänga omkring. Med den vuxnas hjälp kan man filma en video av musikgymnastik och återgå till den senare. Man kan också göra musik själv med hjälp av olika ljud, föremål, instrument och enkla appar, och man kan också spela in musik tillsammans.
- Det är naturligt för barnet att behandla upplevelser genom lek. Man kan leva sig in i berättelser, karaktärer och stämningar som upplevts i barnmedia genom kroppsligt uttryck till exempel genom att härma eller spela bekanta karaktärer. Man kan fota eller filma lekarna som barnens egna medieprodukter.
- Med lite äldre barn kan man sagotera och filma leksakers eller mediekaraktärers äventyr eller skapa en digital berättelse av äventyren där man kombinerar bilder, ljud och till exempel barnens egna teckningar.

Grunderna i animation

Med hjälp av animation undersöker man tillsammans med barnen hur man kan skapa rörelse en bild i taget. Animation är en form av media som många barn är bekanta med, och att skapa animation själv hjälper dem att bättre förstå de underhållningsmedia de upplever. Animation lämpar sig för behandlingen av olika teman som barnen är intresserade av, och med hjälp av animation kan man undersöka olika fenomen.

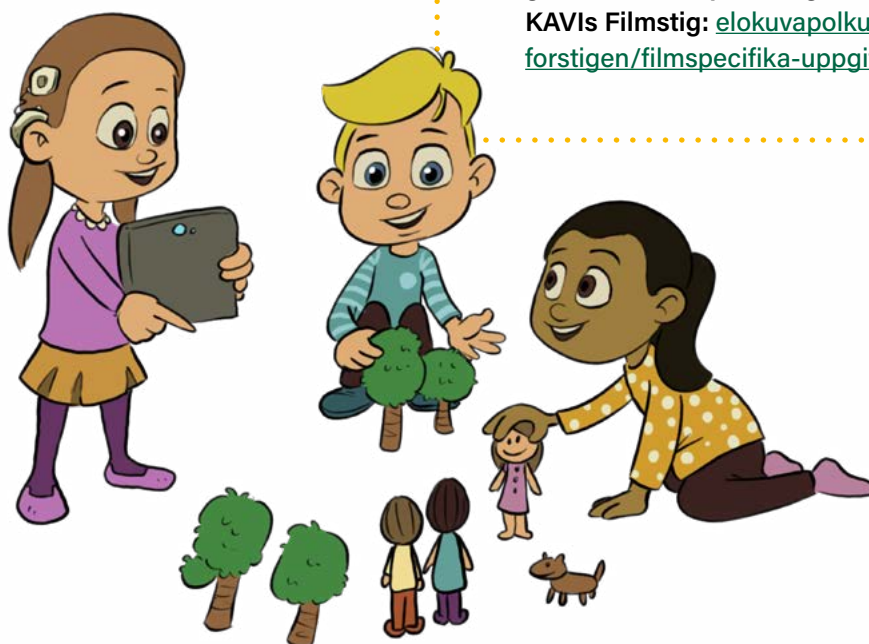
Stop motion-animation är ett enkelt sätt att komma i gång med att skapa animationer. Det finns också många applikationer för smartapparater för att skapa stop motion-filmer. Objektet som filmas förflyttas lite i taget, och när bilderna slås ihop skapar de en illusion av rörelse. Man kan lägga till ljudeffekter, ett ljudspår med tal eller mellantexter som i gamla stumfilmer.

- Prova på att göra en animation med den egna kroppen. Pixilation är en form av stop motion-animation där man rör på den egna kroppen som en docka så att man har lite olika ställningar på varje bild. Att skapa en pixilation utvecklar de motoriska färdigheterna och kroppskännedom.
- I collageanimation är animationsfiguren en "pappersdocka" man själv gjort som man förflyttar på en bakgrund. Med animation kan man också skapa illusionen av att livlösa material, till exempel leksaker, modellera eller löv som fallit från träd kan utföra aktiva funktioner.
- Förändring kan undersökas med hjälp av stop motion-animation, till exempel genom att med jämna mellanrum ta ett foto på en isbit som smälter eller hur våren framskrider på en viss plats på gården.

När man skapar animationer tillsammans ska man byta roller från att fota till att bli fotad eller flytta på figurerna. På det här sättet får barnen erfarenheter av att skapa media i olika roller.

Sätt er in i animationsprocessen till exempel genom att titta på collageanimationer på KAVIs Filmstig: elokuvapolku.kavi.fi/sv/forstigen/filmspecifika-uppgifter.

God pedagogisk verksamhet inom förskoleundervisningen

Man stöder barnen i kreativt verbalt och visuellt uttryck inom medieproduktion.

Man provar på att skapa medieinnehåll tillsammans med barnen, exempelvis bildanimationer, videor, digitala böcker eller egen musik.

Man använder med stöd olika medieverktyg, applikationer och program för att producera medieinnehåll.

Man deltar tillsammans i de olika skedena av produktionen: planering, försöksbaserat och lekfullt genomförande och att se på det man skapat på ett uppskattande sätt. Man uttrycker de olika skedena i ord tillsammans med barnen.

Vår gruppss uppträdande

Barnen uppmuntras till gemensamt och kreativt medieuttryck genom ord, bild och ljud. I små grupper planerar och genomför man uppträdanden som sparas med ett medieredskap som valts tillsammans. Samtidigt övar man och delar på olika uppgifter som har att göra med medieproduktion: behövs det ett manus, filmning eller fotografering, ljudinspelning, scenografi eller kostymering? Vill man lägga till bildelement eller ljudeffekter i efterhand? Man lägger märke till att olika former av media lämpar sig för olika slags uppträdanden.

Uppträdandet kan vara vad som helst som barnen väljer, till exempel:

- ett musikuppträdande, såsom en sång barnen skapat eller en raplåt. Man börjar bygga upp barnens egen låt på basis av en färdig text eller en text som barnen fritt skapat. Många dikter kan redan i sig fungera som rap, och att fritt skapa texter om ämnen som intresserar barnen stöder också barnens kreativitet och uttryck.
- en kortfilm med skådespeleri på basis av en färdig saga eller ett manus som barnen själva skapat.

Efteråt kan man till exempel spela upp uppträdandet för föräldrarna eller en annan barngrupp.

Påverkande

God pedagogisk verksamhet inom småbarnspedagogiken

Man diskuterar barnens rättigheter och möjligheter att påverka gemensamma frågor. Man uppmuntrar barnen att berätta om sina tankar när man tillsammans tar fram idéer och fattar beslut. Man använder media till hjälp.

Barnen görs delaktiga i den pedagogiska dokumentationen, i valet och produktionen av såväl innehållet som framställningsmetoden.

Kraften i det egna uttrycket

Inom småbarnspedagogiken uppmuntras barnen att berätta sina åsikter och påverka saker. Tillsammans med barnen planerar och beslutar man om gemensamma ärenden i vardagssituationer: man väljer vilken sagobok som ska läsas eller vilken leksak som ska lekas med, och man inkluderar barnen i att planera en gemensam utflykt. Det är viktigt att stärka barnens trygghetskänsla och skapa en uppskattande atmosfär som stöder barnens vilja och förmåga till självuttryck och att föra fram sina åsikter.

Att svara på ett litet barns behov signalerar till barnet att hen blir hörd och förstådd. Med barn som är i början av den språkliga utvecklingen svarar den vuxna på barnens kroppsliga signaler och uppmuntrar barnet att uttrycka sig genom att visa intresse för barnets miner, gester, ljud, rörelser och handlingar.

Media är ett redskap och en kanal för att påverka och för att uttrycka tankar och åsikter. Inom småbarnspedagogiken används media för att synliggöra barnens tankar, idéer och insikter.

- Barnens egna idéer och upplevelser av verksamheten hörs och de dokumenteras med hjälp av digitala medieapparater.
- Barnen inkluderas i den pedagogiska dokumenteringen redan då de är små. Det dokumentariska materialet som barnen producerar uppskattas och utnyttjas i planeringen och utvecklingen av småbarnspedagogiken.
- Man berättar för barnen hur initiativ, idéer och mediematerial som de producerar har påverkat verksamheten.

Reglerna i vår grupp

Barnen får själva påverka gemensamma ärenden med hjälp av media. Media används som hjälp för att uttrycka och synliggöra barnens tankar. Medieredskap kan utnyttjas till exempel när man planerar och sammanställer idéer och önskemål om medieanvändningen. Media kan också användas till hjälp för att utarbeta och sammanställa regler som gäller alla.

- Utarbeta regler för gruppen tillsammans. Diskutera hurdana gemensamma regler som behövs för att alla ska ha det bra. Kom också överens om reglerna för medieanvändning under dagen. Vad ska man beakta när man fotograferar eller filmar och hur ska man göra när man delar ut och väntar på spelturer?
- Bestäm i vilket format reglerna ska sammanställas och var de ska placeras så alla har tillgång till dem. Vill ni göra en plansch med reglerna som sätts upp på väggen? Ska ni läsa upp reglerna högt och spela in dem? Kunde man berätta reglerna med en serie bilder och sammanställa dem som en digital berättelse? Barnen kan också ta bilder på olika situationer där reglerna särskilt behövs. Det är lätt att återgå till regler som sparats som en mediepresentation.

God pedagogisk verksamhet inom förskoleundervisningen

Man lär sig att barnen har rättigheter och möjligheter att påverka gemensamma ärenden. Medieapparater används på ett mångsidigt sätt som redskap för att uttrycka barnens tankar och åsikter när man planerar och fattar beslut om vardagen tillsammans.

Man utarbetar tillsammans ett medieinnehåll för att uttrycka barnens åsikter eller önskemål eller för att ha en positiv inverkan på ett gemensamt ärende.

Utmärkt reklam

Med hjälp av media kan man påverka saker, åsikter och uppfattningar. Syftet med reklam är att förmedla de bästa sidorna av sakerna som marknadsförs, göra dem intressanta och eftertraktade, och motivera varför det lönar sig att äga dem. Med reklam kan man övertyga.

Undersök påverkan genom att skapa videoreklam om saker som är viktiga för barnen, till exempel husdjur, favoritställen, favoritelekar eller intressen. I audiovisuell produktion ingår metoder för ljud- och filmuttryck som barnen också kan producera själva.

- Fundera med vilka metoder och motiveringar det lönar sig att rekommendera och marknadsföra saken till andra så att de också ska bli intresserade av den. Till vem är reklamen riktad: andra barn, vuxna, eller kanske sagofigurer? Har målgruppen en inverkan på vad det lönar sig att säga och visa i reklamen?
- Öva på medieproduktionens olika skeden. Planeringen börjar med att skriva ett manus om handlingen. Hur börjar reklamen? Vad händer det efter början och hur slutar den? Vid behov kan man göra flera tagningar. Samtidigt lär man sig att till och med proffs sällan lyckas med en gång.
- I stället för rörlig bild kan reklamen bestå av enskilda bilder med ett ljudspår som man lägger till med ett editeringsprogram. Beundra de färdiga verken tillsammans och diskutera hur det var att skapa dem.

Informationsförmedling

God pedagogisk verksamhet inom småbarnspedagogiken

Man studerar produktion av fiktiva och verkliga medieinnehåll exempelvis genom att ta fotografier och editera dem.

Barnen involveras i att berätta och förmedla information, såsom att informera om evenemang i vardagen.

Berättande bilder

Pedagogisk dokumentation är att producera och förmedla information om småbarnspedagogikens vardag både för småbarnspedagogikens bruk och för barnens hem. Den fungerar som ett redskap för att planera, genomföra, utvärdera och utveckla verksamheten. Med hjälp av dokumentationen inkluderas också familjen i det gemensamma fostringsarbetet. Ofta genomförs dokumentationen med hjälp av media.

- Ta foton eller filma videoklipp med barnen om verksamheten inom småbarnspedagogiken och titta på dem tillsammans. De allra minsta kan också inkluderas i den gemensamma dokumentationen genom att fota tillsammans, beskriva fotograferingen och dess skeden i ord för barnen samt undersöka och beundra foton tillsammans.
- Barnen kan föreslå och bestämma vad som ska fotograferas. Foton och videorna är också viktiga för barnen själva som ett sätt att dokumentera deras liv. Med hjälp av dokumenten kan man återgå till trevliga gemensamma stunder och minnen. Dokumenteringen synliggör verksamheten och den kan utnyttjas i den gemensamma planeringen som görs med barnen.
- Skapa en gemensam sammanfattning av gruppens verksamhet under perioden med hjälp av en smartapparat. Sammanfattningen kan också delas med vårdnadshavarna om man har tillstånd att fotografera.

Kom ihåg att be om tillstånd att fotografera och dela foton och videor samt att sköta om barnens dataskydd i enlighet med riktlinjerna som fastställts av anordnaren av småbarnspedagogik.

Våra nyheter

Inom småbarnspedagogiken byggs och förmedlas information hela tiden i vardagen, och det är en del av den normala verksamheten. Barnen producerar dagligen rik och levande information om sina erfarenheter, sina känslor och sin omgivning. Inom småbarnspedagogiken lär barnen sig att använda media för att producera, sammanställa och förmedla information.

- Bekanta er tillsammans med nyheter som lämpar sig för barnen och som intresserar dem. Diskutera tillsammans vad nyheterna är, vad deras syfte är och var barnen stött på nyheterna. Hurdan är nyhetssändningen och vad händer i den?
- Skapa egna nyheter om vardagliga eller påhittade teman som barnen själva väljer. Meddelanden som skickas hem kan också göras i form av en nyhet tillsammans med barnen.
- Man kan öva på att skapa nyheter i flera olika medieformer; i gruppen kan man till exempel producera en papperstidning eller en nyhetssändning som man bandar in som ett ljudklipp, spelar in på video eller uppträder med som ett skådespel. Samtidigt kan man fundera på hur nyheter som skapas för olika former av media skiljer sig från varandra.

God pedagogisk verksamhet inom förskoleundervisningen

Man lär sig förstå hur fiktivt och verkligt medieinnehåll skapas och hur de skiljer sig från varandra. Man skapar exempelvis berättelser eller reportage från vardagen.

Man presenterar information i form av inspelat ljud, digitala bilder eller video.

Informationsskapare

Media är en kanal för att förmedla information, och inom småbarnspedagogiken görs produktionen och förmedlingen av information med hjälp av media till en naturlig del av vardagen. Vad händer det i barnens liv, i deras närmiljö och i gruppens lärande som man kan förmedla information om? Att förmedla information kan vara så enkelt som att dela svaret på en fråga man funderat över med andra. Genom att undersöka saker och samla och förmedla information inser barnen på vilka sätt man får ny information och hur man berättar om den för andra.

Öva på olika sätt att samla, producera och förmedla information som lämpar sig för förskoleundervisningen. Dessa är till exempel intervjuer och rapportering, som också används i nyheterna.

- Undersök nyheter som lämpar sig för och intresserar barnen och iaktta intervjuer och rapporteringens kännetecken.
- Prova på att dokumentera händelser till exempel genom att fotografera, rapportera om saker och göra intervjuer. Informationen kan sammanställas till exempel som en nyhetsartikel eller affisch eller spelas in som en nyhetssändning.
- Intervjun och rapporteringen kan också göras med inbillade figurer och i en inbillad omgivning till exempel med hjälp av greenscreen-teknik eller iscensättning. Samtidigt får man undersöka skillnaden mellan sant och inbillat samt den förmedlade informationens pålitlighet med barnen.

Jag som medieproducent

God pedagogisk verksamhet inom småbarnspedagogiken

Man stöder barnens positiva uppfattning av sig själva som medieproducenter. Barnen uppmuntras att skapa medieinnehåll på ett lekfullt och experimentellt sätt. Man uppskattar det som producerats.

Barnen uppmuntras till egna initiativ inom medieproduktion. Man imiterar händelser i serier, spel, videor och filmer genom lek. Man beaktar olika intressen.

Uttrycksglädje och förtrollande lekar

Barnets relation till media börjar byggas från tidig ålder som mediekonsument och så småningom också som medieproducent. Att göra trevliga saker tillsammans på ett experimenterande och lekfullt sätt väcker barnens glädje och intresse för att producera media och skapar också grunden för deras positiva uppfattning om sig själva som medieproducenter.

- Egen medieproduktion för barn går också ut på att leka händelser eller karaktärer som är bekanta från media. Man kan uppmuntra barnet till lekar med medietema till exempel genom att tillsammans bygga en lekvärld som är bekant från media eller genom mediasagor eller -sagogymnastik.
- Man kan också öva på visuellt uttryck till exempel genom att måla eller fota själv eller tillsammans med en vuxen. Man kan banda in och lyssna på ljud och berättelser som man själv producerat.
- Det är viktigt för barnet att märka att den vuxna värdesätter de medieprodukter som barnet skapar. Man stannar upp för att undersöka, beundra och glädja sig över barnens verk i olika skeden av att göra saker tillsammans. Det stärker barnens uppskattning för sitt eget uttryck. Man värdesätter också barnets egen produktion som den är, och de vuxna "förbättrar" inte barnets verk.

Idéer på spel!

Barnets relation till media byggs upp genom mångsidiga möjligheter att skapa medieinnehåll genom lekfullhet och försök. De egna medieupplevelserna, till exempel från spel, är bra inspirationskällor för de egna verken.

- Undersök olika spel tillsammans. Vilka spel kan man spela inom småbarnspedagogiken antingen traditionellt eller med digitala apparater? Hurdana olika spel finns det, och vilka spel har barnen spelat? Hurdana spel tycker barnen om? Hur vet man att ett spel är lämpligt för barn?
- Spela tillsammans och lär er spelreglerna. Vad är det meningen att man ska göra i olika spel? Hurdana karaktärer och världar finns det i spelen? Diskutera vad som är roligt eller spännande med att spela spel och vad man kan lära sig medan man spelar.

Ibland kan det uppstå konflikter i spelen, till exempel om man ändrar på reglerna utan att komma överens om detta tillsammans. Att ändra på reglerna kräver kreativt tänkande och problemlösningsförmåga. Man kan också öva på de här färdigheterna när man skapar ett helt nytt eget spel.

- Planera och skapa ett eget spel. Man kan skapa spel på många olika sätt. För att skapa spel kan man till exempel teckna, sagotera, leka, bygga hinderbanor eller pyssla färdiga bräd- eller kortspel.
- Om barnen ännu håller på att bekanta sig med enkla spelregler kan det egna spelet vara en enkel variation av ett bekant spel. Man kan till exempel pyssla egna spelfigurer och använda dem i ett bekant brädspel eller göra ett minnesspel av barnens bilder och teckningar. Man kan också planera karaktärer eller en berättelse för spelet. Hurdana karaktärer har spelet och hurdana uppgifter har de?
- När barnen blivit mer bekanta med att spela och begreppet regler kan man tillsammans fundera på vad det är meningen att man ska göra i spelet och hurdana regler det egna spelet kunde ha. Utarbeta regler och testa dem.

God pedagogisk verksamhet inom förskoleundervisningen

Man uppmuntrar barnen till lekfull och experimentell produktion av medieinnehåll. Tillsammans hittar man sätt för alla att delta och få positiva erfarenheter av medieproduktion.

Man använder medieinnehåll som barnen känner till, såsom figurer i serier, händelser i filmer eller intriger i spel, som inspiration för kreativt uttryck.

Superhjältens sjukdag

I barnens fria lekar skapas läckra berättelser och nya tolkningar av bekanta mediefigurers liv. Lek är ett sätt för barn i förskoleåldern att behandla sina medieupplevelser och objekt de kan identifiera sig med som de stött på i media. Granska superhjältar tillsammans, skapa en medierepresentation och koppla ihop undersökningen av superkrafter med att identifiera sina egna styrkor.

- Diskutera hurdana superkrafter bekanta karaktärer i tv-serier, spel och filmer har. Undersök karaktärerna genom lek och testa vad de skulle göra i olika situationer. Fundera på varför karaktärerna har superkrafter. Har krafterna avigsidor? Vilken superkraft skulle barnen själva välja?
- Behandla superkrafter med hjälp av serier och film. Skapa en berättelse där en superhjälte väljs som huvudperson. Hjälten kan vara en människa, ett djur eller någon annan figur som är bekant från lekar eller media. Välj en superkraft för karaktären som konstaterats vara bra genom lek. En dag blir superhjälten sjuk. Vad händer sedan? Berättelsen får gärna ha en början, en mittpunkt och ett slut.
- Gör berättelsen till ett filmmanus och skissa upp det som en bildserie. Manuset filmas till en film. Dela tillsammans ut rollerna och fundera också på lämplig rekvisita och kostymering för filmen. Spela in filmen.
- Planera och ordna tillsammans en premiär och titta på filmen. Alla stjärnorna kan fotograferas på röda mattan.
- Fundera på hur alla kan vara hjältar i sin egen vardag. Det kan finnas många olika slags superkrafter, såsom kompisfärdigheter, vänlighet och hjälpsamhet. Ibland finns det också dagar då superkrafterna verkar ha försvunnit, men ingen behöver vara super hela tiden.

Verksamhet i mediemiljöer

Ett litet barns mediemiljö består av medier som ingår i vardagens livsmiljöer: redskap, innehåll och familjens sätt att tillbringa tid med dem. Det lilla barnets relation till media börjar därför först byggas upp som en del av familjens och den närmaste kretsens medieanvändning. Musik, bilder och böcker är många första kontaktytor till media. Barnen bekantar sig med redskap och olika medieinnehåll, även digitala medier, som små smakbitar tillsammans med en vuxen.

Under de första levnadsåren förändras barns medieanvändning när deras färdigheter utvecklas och de börjar få personliga intressen. Medier erbjuder berättelser, upplevelser och gemensamma stunder till exempel med spel. Media är en del av fritiden, och medieinnehållen som barnen tillbringar tid med blir mer omfattande och mångsidigare. Media blir också en del av lekarna. I förskoleåldern är barnet en aktiv medieanvändare och -producent.

Liksom andra färdigheter lär barnen sig också att använda media genom att göra saker tillsammans, diskutera samt iaktta vuxnas och andra barns verksamhet. Barn behöver diskussion och övning i beteende som beaktar andra och kommunikation i vardagliga situationer inom medier. De lär sig också tillsammans att ta hand om egna och gemensamma apparater.

Det är viktigt att barnet redan från ett tidigt skede får trygga upplevelser av media. Barn lär sig att använda trygga medieinnehåll som lämpar sig för dem tillsammans med en vuxen. De vuxna hemma och inom småbarnspedagogiken utgör viktiga modeller för hur man ska handla med media. Man lär sig att observera sin egen medieanvändning i vardagen och sina medieupplevelser samt att beskriva dem i ord. Barnets känslor och upplevelser samt att identifiera, namnge och värdesätta dem utgör nyckeln till att behandla medieupplevelser och ingår också i barnets säkerhetsfärdigheter beträffande media.

Avsnittets exempel erbjuder pedagogiska idéer och modeller för att lära sig ansvarsfull och trygg medieanvändning som beaktar andra.

Tryggt i mediemiljöer

God pedagogisk verksamhet inom småbarnspedagogiken

Man pratar tillsammans om att man har rätt att skydda sin integritet och sin kropp. Man berättar att man måste fråga barnet om lov innan man tar eller visar bilder eller videor av ett barn.

Man lär sig trygg medieanvändning: man kommer överens om medieanvändningen med en vuxen, och barnen styrs till att alltid ty sig till en vuxen.

Man pratar med barnen om att en del medieinnehåll är lämpliga för barn, medan andra inte är det. Man lyfter fram åldersgränser och deras skyddande syfte. Man diskuterar med barnen och vårdnadshavarna om barnens trygga medieanvändning.

Tryggt med media

Inom småbarnspedagogiken erbjuds barn trygga upplevelser med media. Media används tillsammans och de vuxna utreder på förhand att innehållen är lämpliga för barn och uttrycker också detta i ord. Barnen lär sig att man ska känna sig trygg med media. Barnen uppmuntras att uttrycka till en vuxen om något skrämmer dem eller gör dem nervösa. Öva på att identifiera känslor och beröm och tacka när barnen uttrycker sina känslor.

Ibland kan barn också bli rädda för en karaktär, berättelse eller stämning i medieinnehåll som är riktat till deras ålder. Rädsla kan vara en hemsk känsla, men den har ofta en bra och naturlig uppgift. Rädslan beskyddar barnet för innehåll som hen inte är redo att hantera.

- Diskutera hordana saker eller karaktärer i media som kan vara skrämmande eller för spännande. Med de allra minsta kan den vuxna uttrycka barnets reaktioner i ord och ge känslorna namn när man undersöker innehåll.
- Öva på sätt att hantera de egna känslorna. Hordana saker ger trygghet inom småbarnspedagogiken eller hemma? Har barnen till exempel ett kramdjur som de kan krama, ett foto på en förälder eller familjen som de kan titta på, eller en kompis som de kan hålla i handen? De egna händerna ger också trygghet: man kan hålla dem för ögonen om man blir skrämmd för något man ser på tv eller surfplattan. Det viktigaste är att barnet kan trygga sig till en vuxen inom småbarnspedagogiken och där hemma som hjälper och tar barnet i famnen.

Inom småbarnspedagogiken och förskoleundervisningen ska man följa lagen om bildprogram vars syfte är att beskydda barn. Om ett program, en film eller ett digitalt spel har en åldersgräns används endast S-, T- eller 3-märkta bildprogram, alltså program som är tillåtna för alla åldrar. Ytterligare information om åldersgränser finns på KAVIs webbplats: kavi.fi/sv/aldersgranser.

Värdefulla kroppar och bilder

Rättigheter som gäller mediemiljöer och medieanvändning tillhör även de allra minsta. Barn har rätt att skydda sin kropp och integritet. Inom småbarnspedagogiken främjas förståelsen för den egna kroppens värde och unikheter samt för möjligheterna att påverka medieinnehåll som gäller barnen själva.

- Gör det till en rutin att förutom att be vårdnadshavarna om fotograferingstillstånd också alltid be barnen själva om lov när ni fotograferar eller filmar barnen. Berätta för vilket ändamål ni filmar eller fotograferar och vem som kan se bilden. Man kan också låta barnen själva ta eller välja ett foto som ska publiceras till exempel på gruppens vägg eller kanaler för sociala medier. Att ta foton kan stärka barnets heltäckande upplevelse av sig själv som en värdefull och unik individ.
- När barnen lär sig att själva fotografera eller filma med apparater lönar det sig att öva på respektfull fotografering tillsammans med gruppen. Styr barnet till att be alla som ska fotas om lov och berätta att man inte får ta foton på andra i smyg. Den som fotas ska också ges möjligheten att själv bestämma hur hen vill eller inte vill bli fotograferad samt berätta vilket av foton hen tycker bäst om.

God pedagogisk verksamhet inom förskoleundervisningen

Man diskuterar integritetsskyddets betydelse. Man påminner om vars och ens rätt att bestämma om hur bilder av hen själv ska få tas och delas.

Barnen uppmuntras att diskutera medieanvändningen med en vuxen, be om hjälp och ty sig till en vuxen om de funderar över något.

Man bekantar sig tillsammans med barnen med åldersgränsangivelserna på medieinnehåll, och diskuterar vilken betydelse åldersgränserna har.

Bli bekant med åldersgränser

I Finland fastställs åldersgränser för bildprogram, alltså filmer, tv-program och digitala spel, efter noggrant övervägande för att skydda barnen. Alla program, såsom nyheter, har ändå inte åldersgränser. Dessutom saknar de flesta webbvideor, -spel och -applikationer åldersgräns.

- Öva på att känna igen åldersgränssymboler. Diskutera vad olika symboler betyder. Hurdana program och innehåll får en sex- eller sjuåring titta på och spela? Diskutera varför åldersgränser behövs och vad som kan hända om man sett något olämpligt. Prata om att alla är individer och att någon också kan bli rädd för program som är tillåtna för hens ålder.
- Lär barnen att handla i situationer där de råkar se något olämpligt. Det är viktigt att barn vågar berätta för en vuxen om de sett skrämmande eller obehagliga videor, program eller spel. Barnen lär sig också att man inte heller får visa skrämmande videor för andra barn. Ifall att barn stöter på överraskande, skrämmande innehåll är det också viktigt att de lär sig att hantera situationen själv genom att sluta ögonen, gå bort från apparaten eller snabbt stänga av apparaten eller applikationen de använder. Bekanta dig med åldersgränserna på kavi.fi/sv/aldersgranser.

Klarhet om de egna gränserna

I förskoleåldern blir många barns medieanvändning så småningom mer självständig. Man ska ändå inte lämna barnet ensamt i webbmiljöer där man kommer i kontakt med främlingar. Det är viktigt att i god tid gå igenom grundprinciperna för integritetsskydd. Det lönar sig också att påminna vårdnadshavarna om vikten av barnets integritetsskydd, integritetsinställningar och familjens regler beträffande medieanvändning om man skaffat en personlig smarttelefon eller annan smartapparat till barnet.

- Lär er tillsammans hur man beskyddar integritets gränserna när man använder media. Barnet ska inte berätta sitt riktiga namn på webben eller dela sin adress, sitt telefonnummer eller sitt foto på webben utan vårdnadshavarens tillstånd. Man får inte heller dela andra barns uppgifter eller foton. Man får inte berätta personliga lösenord till kompisar eller fråga om andras lösenord.
- Den viktigaste säkerhetsfärdigheten är att ty sig till en vuxen! Barnen påminns upprepade gånger om att man alltid ska vända sig till en vuxen om man stöter på något konstigt eller skrämmande inom media. Så här ska man göra till exempel om barnet får obehagliga meddelanden eller kontaktas personligen av främmande människor.

Ansvarsfullt i mediemiljöer

God pedagogisk verksamhet inom småbarnspedagogiken

Man tränar att hantera medieverktyg ansvarsfullt.

Man diskuterar vad upphovsrätt är: var och en har rätt att bestämma hur hans arbete ska användas. Man visar exempel på hur arbeten ska behandlas: man skriver namnet på barnets egna arbeten och ber om lov innan man delar dem. Man är medveten om upphovsrättens betydelse i verksamheten.

Barnets upphovsrätt

I småbarnspedagogikens vardag uppstår många verk som barnen själva skapat. Barnet har upphovsrätt till sina egna verk redan som liten. Att respektera och synliggöra denna rättighet fungerar som en modell för barnet för att behandla andras verk på ett respektfullt och uppskattande sätt och stöder samtidigt uppskattningen för det egna arbetet.

- Skriv barnets namn på alla hans verk tillsammans med barnet. Man kan också be barnet om en konstnärssignatur eller att sätta sitt bomärke bredvid barnets namn som den vuxna skrivit.
- Den vuxna kan mata barnets glädje och stolthet över sina skapelser genom att berömma och diskutera barnets teckningar och målningar eller genom att fråga vad barnet tycker är särskilt fint i det egna verket. Man kan också stöda uppskattningen för det egna arbetet genom att fråga om barnet vill bli fotograferad med sitt verk.
- Be alltid konstnären, alltså barnet, om tillstånd att fotografera, spara eller publicera verket till exempel om det får en plats i daghemmets utställning, barnets portfolio eller i gruppens sociala medier. Man förklarar också för barnet vad bilden eller verket används till.

Mer information om upphovsrätt finns till exempel på
tekijanoikeus.fi/sv.

Medieredskap gläder tillsammans

Det är trevligt att använda medieredskap när de fungerar. Lär er tillsammans att ta hand om gemensamma medieapparater och använda dem på ett ändamålsenligt sätt.

- Identifiera och namnge olika medieapparater som används i familjens eller småbarnspedagogikens vardag. Diskutera hur man tar väl hand om de gemensamma apparaterna och varför det är viktigt. Granska en fjärrkontroll eller surfplatta. Hur skulle det vara att använda en fjärrkontroll som saknar knappar eller ta foton med en surfplatta som har en trasig skärm?
- Samtidigt kan ni diskutera hur man tar hand om medieapparater hemma hos barnen: hur använder man apparaterna vackert, och var förvaras apparaten efter användningen? Vilka apparater kan och får barnen hantera själva, och vilka apparater används med en vuxen?
- Diskutera alla trevliga saker man kan göra med apparaterna. Kom överens om vilka ändamål man får använda apparaterna för. Hur beaktar man andra när man använder apparaten till exempel för att fota eller spela?

God pedagogisk verksamhet inom förskoleundervisningen

Man diskuterar vilka medieapparater barnen själva använder och hur de används tryggt.

Man utarbetar tillsammans med barnen god praxis för användningen av medieverktyg och -innehåll.

Upphovsrätten behandlas. Man förstår att var och en har rätt att påverka hanteringen av innehåll som man själv skapat.

Skötsamma medieapparatmästare

Inom förskoleundervisningen kommer man tillsammans med gruppen överens om att man ska förhålla sig ansvarsfullt och respektfullt gentemot gemensamma saker, lekar och konstruktioner. Barnen lär sig också ansvar när de använder medieapparater.

- Diskutera tillsammans varför det förutom de egna sakerna också är viktigt att ta hand om gemensamma saker. Likaså kan man också komma överens hur man ska ta väl hand om de gemensamma medieapparaterna för att de ska vara till glädje för alla.
- Kom överens om att förskoleeleverna är medieapparatmästare vars uppgift det är att ta hand om apparaterna. Fastställ de fem viktigaste anvisningarna för hur man ska ta hand om varje medieapparat. Anvisningarna kan till exempel gälla hur apparaten ska användas, laddas, rengöras, hur program och själva apparaten ska stängas, eller hur apparaten ska hanteras och transporteras. Fundera på vad man ska göra om apparaten inte fungerar eller om den går sönder. Anvisningarna för att ta hand om medieapparaten kan till exempel göras till en affisch eller en broschyr med traditionella metoder eller digitalt.

Välbefinnande

God pedagogisk verksamhet inom småbarnspedagogiken

Barnen uppmuntras att berätta om sina erfarenheter och känslor som medieinnehållen väcker genom mångsidiga uttryckssätt.

Man studerar media i barnens vardag genom aktiverande arbetssätt.

Mediamaskoten på besök

Förutom inom småbarnspedagogiken har barn också medieupplevelser i synnerhet hemma. Det lönar sig att synliggöra upplevelserna och väcka diskussion om medieanvändningen i hemmet. Föräldrarna kan delta i funderingarna. Dokumentera barnens egna och familjernas gemensamma upplevelser av trevlig samvaro tillsammans med medier och dela dem med de andra familjerna.

- Utnämn en gemensam mediemaskot för gruppen som till exempel kan vara ett kramdjur. Varje barn får ta hem mediemaskoten i tur och ordning. Där hemma dokumenterar man i häftet som följer med maskoten de medieinnehåll som barnet tycker om och som är lämpliga för barn samt familjens gemensamma trevliga medieupplevelser.
- Hitta på intervjufrågor i häftet för barnet och föräldrarna om sambandet mellan medieanvändning och välbefinnande. Vilka roliga former av medieanvändning upplevde digimaskoten under sitt besök hemma hos just det här barnet? Hurdana saker som relaterar till media tycker ni om att göra tillsammans med familjen? Vilket skulle vara det bästa tipset beträffande medieanvändning för andra? I häftet kan man dessutom teckna något som hör ihop med medieanvändning eller till exempel klistra in ett klistermärke eller en bild. Efter att man fyllt i häftet returnerar man det, och man kan till exempel gå igenom svaren i häftet i morgoncirkeln eller under barnens möte.

Mediesagotering

Barnen uppmuntras att berätta om sina medieupplevelser för de andra barnen med hjälp av lämpliga uttrycksformer. Intresset gentemot barnets positiva medieupplevelser visar barnet att hans intressen är värdefulla. När barnen tar mod till sig att berätta om sina positiva upplevelser blir det också lättare att uttrycka otrevliga och förvirrande medieupplevelser i ord.

- Tillämpa sagoteringsmetoder för att skapa berättelser med medietema. Som tema för sagan väljs något medieinnehåll eller någon upplevelse som är viktig för barnet. Man ber barnen att berätta en saga om sina favoritprogram, spel eller annan media som är viktig för dem. Man kan också använda en leksak eller bild som hjälp. Sagan skrivs ner som den berättas. Till slut läser man upp sagan som skapas under sagoteringsstunden för berättaren och frågar om berättaren vill ändra eller lägga till någonting.
- Skicka mediesagoteringarna som hälsningar till en annan barngrupp till exempel skrivna i ett brev eller upplästa och inspelade som en ljudbok. Man kan också uppträda med sagoteringen eller bjuda in andra på besök till en utställning av den egna gruppens mediesagor. Det är viktigt att be barnen om lov för att uppträda med eller skicka sagoteringen. Om barnen går med på det kan man också skicka sagoteringen för att glädja hemmen eller uppträda med den till exempel under en föräldrakväll.
- Fortsätt med sagorna som barnen hittat på genom att utnyttja dem som teman för konst. Samla barnens verk och sagoteringar i en utställning.

God pedagogisk verksamhet inom förskoleundervisningen

Man studerar användning av medieinnehåll som social aktivitet och diskuterar sina erfarenheter med medier.

Man diskuterar medier i barnens vardag och om tiden som barnen tillbringar med medier.

Medieskattkistan

Barnen lever mitt inne i mediekulturen, och media är närvarande i förskoleelevernas vardag på många sätt. Man ska känna sig trygg när man använder media, men det är lika viktigt att medieanvändningen ger barnet positiva erfarenheter. Gemensam tid med media förvandlas till en slags skatter i vardagen. Barnets medieanvändning borde samtidigt vara i balans med vardagens andra trevliga sysslor. Barnens och hemmens uppmärksamhet fästs vid dessa frågor till exempel genom en gemensam temavecka. Under temaveckan behandlar man teman inom medieanvändning som ökar välbefinnandet med hjälp av uppgifter i medieskattkistan.

- Tillverka en skattkista som innehåller uppgifter som relaterar till medieanvändning som ni hittat på tillsammans, till exempel: *öva på att skicka ett meddelande till en släkting eller vän, ta ett foto på en sak som är viktig för er, lyssna på en ljudbok eller ta en ledig dag från media.*
- Varje dag under temaveckan plockar förskoleeleverna en uppgift från medieskattkistan. Man genomför uppgiften under dagen eller kommer överens om att den ska göras hemma. Efter att man gjort uppgiften diskuterar man tillsammans hur uppgiften kändes. Vad var trevligt med uppgiften, eller var något svårt med att göra den? Gjordes uppgiften ensam eller tillsammans? Vilka andra tankar väcktes av uppgifterna?

God interaktion

God pedagogisk verksamhet inom småbarnspedagogiken

Barnen handleds till vänlighet och till att visa hänsyn mot varandra i vardagliga situationer. Barnen handleds till att lägga märke till de konsekvenser som de egna orden, gesterna och aktionerna har för andra.

Man övar på att kommunicera samt berätta om kommunikation och teman gällande det. Man observerar vardagliga kommunikativa situationer tillsammans. Man övar kommunikation till exempel genom lekar.

Trevliga minnen på foton, roliga möten på video

Småbarnspedagogikens vardag och trevliga stunder dokumenteras på många olika sätt. Man kan också dokumentera interaktions- och kommunikationssituationer där man är goda vänner till varandra. Senare kan man titta på och undersöka foton och videorna tillsammans med barnen. Redan för ett väldigt litet barn kan det vara förunderligt och härligt att titta på foton på sig själv på en telefon tillsammans med en vuxen och andra barn. I de här situationerna lyfts barnen fram som värdefulla. Kring gemensamma fotografiska minnen stärker man också gruppens gemenskap.

- Undersök foton eller videon på trevliga gemensamma situationer med barnen på gruppens telefon eller kamera. Ta hjälp av foton för att minnas roliga gemensamma händelser eller situationer och stunder där barnen var goda vänner till varandra. Vad gjorde ni för roliga saker tillsammans? Hur känns de gemensamma lekarna och vad är det särskilt roligt att leka tillsammans?
- Prova på att ringa ett videosamtal. Den vuxna visar exempel och styr barnen till vänliga och hänsynsfulla handlingar under videosamtalet.

Från käbblare till kompisar

Öva på att visa hänsyn mot andra, samarbete och växelverkan i vardagliga situationer. Lär er att man inte får såra andra, och att man ska berätta om någon annans ord, gärningar eller den gemensamma leken inte längre känns trevliga. Färdigheter i vänskap och att uppmärksamma andra skapar en grund för god växelverkan också i andra kommunikationssituationer, till exempel medie-förmedlad kommunikation.

- Fäst medveten uppmärksamhet vid gott beteende under medieanvändningen. En vuxen finns alltid där vid behov som stöd för barnen och för att styra till rätt slags verksamhet. Diskutera vad som är trevlig verksamhet och samvaro kompisar emellan. Hurdana ord, miner och gester från kompisarna känns trevliga?
- Ibland uppstår missförstånd och konflikter, man gör något dumt eller säger något otrevligt till en kompis till exempel under ett spel eller när man turas om med apparater. Konflikter kan ändå lösas, och den vuxna hjälper barnen genom att ge exempel på konstruktiva lösningar för situationen. Till exempel stöder det inte barnen till gott, konstruktivt beteende med media om de bara får ett spelförbud som straff.
- Använd leksaker till hjälp för att sagotera en berättelse om hur konflikten uppstod och hur den kan lösas genom media. Skapa en struktur för berättelsen som har en början, en mittpunkt och ett slut och filma berättelsen.

Försonlig användning av medieapparater

När man planerar medieverksamhet ska man också beakta stödet för positiv växelverkan inom gruppen. Genom att planera verksamheten med barnen beaktar man situationer som kan orsaka konflikter och förargelse i den gemensamma medieanvändningen. Hur ska man till exempel se till att barnen får använda de media som erbjuds å ena sidan på ett jämlikt sätt, och å andra sidan också enligt eget intresse?

- Diskutera medieanvändningen inom småbarnspedagogiken och barnens egna önskemål beträffande innehåll och tidsanvändning med barnen. Utarbeta regler tillsammans som beaktar barnens egna erfarenheter av olika medier. En del spel lämpar sig till exempel dåligt för att spelas i korta snuttar, och då orsakar en splittrad speltid lätt negativa känslor och gräl.
- Diskutera känslorna som medieanvändningen väcker i gruppen och hitta tillsammans på konstruktiva sätt att behärska förargelse som ibland kan uppstå till exempel när man måste sluta spela.
- Uppmuntra barnen att fungera som kamrathandledare. Barnen som hunnit längre med sina färdigheter i vissa media kan uppmuntras att bli kamrathandledare för de andra. På det här sättet kan de skickligaste och mindre erfarna medieanvändarna använda apparaterna jämlikt. Det är ändå på den vuxnas ansvar att se till att kamrathandledaren lär sig att ha en handledande attityd. På det här sättet uppstår det inte roller i gruppen där den skickligaste har kontroll över apparaterna och de andra bara är åskådare.

God pedagogisk verksamhet inom förskoleundervisningen

Man diskuterar och övar tillsammans med barnen att känna igen vad mobbning och trakasserier innebär och övar att lösa konflikter konstruktivt.

Man prövar på kommunikation via olika medieredskap. Barnen görs delaktiga i medieförmedlade kommunikativa situationer i vardagen.

Förskoleelevernas medieetikett

Mobbning är inte tillåtet ansikte mot ansikte eller via medieapparater. De flesta barnen får sin första mobil i 6–7-årsåldern, så telefon- och meddelandeetiketten är aktuell redan i förskolan. Behandla mobbning och gott uppförande i medier. Använd smartapparater för att behandla ämnet.

- Fundera tillsammans hurdana situationer förskoleeleverna tycker utgör mobbning eller otrevligt beteende när man använder media. Med hurdana ord och gärningar kan man lösa situationerna?
- Spela upp och filma tillsammans videor på scener där man gör fel och scener där man gör rätt. Titta på den färdiga videon tillsammans och diskutera tankarna som uppstod under arbetet. Repetera vad man ska göra i fortsättningen om man ser en otrevlig situation eller om man själv hamnar i en sådan.
- Öva tillsammans på artigt telefon- och meddelandebeteende med hjälp av två smartapparater. Hur svarar man i mobilen och hur avslutar man samtalet? Hurdana meddelanden är det trevligt att få och skicka?

Nylitteracitet som stöd för undervisning och fostran i den digitala tidsåldern

Varför nylitteracitet? Delaktighet och aktivt aktörskap i den digitala mediekulturen och den programmerade miljön förutsätter många olika slags färdigheter och kompetens. Dessa färdigheter utgör medborgarfärdigheter som tillhör alla. Undersökningar och utredningar om skolvärlden tyder dock på att elevernas digitala färdigheter och multilitteracitet varierar mycket och har stora brister. Det förekommer också skillnader i undervisningspraxisen och lärarnas kompetens. Alla borde ändå ha jämlika möjligheter att öva på och lära sig färdigheter som behövs i den digitala världen.

Det nationella utvecklingsprogrammet Nylitteracitet (2020–2023) främjar barns och ungas medieläskunnighet, digitala kompetens och programmeringskunnande från småbarnspedagogiken till förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen. Syftet med utvecklingsprogrammet är att stärka jämlikheten i undervisningen och lärandet av digitala färdigheter. Programmet har finansierats av undervisnings- och kulturministeriet, och det ingår i det mer omfattande utvecklingsprogrammet Utbildning för alla (2020–2023). Nationella audiovisuella institutet ansvarar för delhelheterna om medieläskunnighet och programmeringskunnande, medan Utbildningsstyrelsen ansvarar för delhelheten om digital kompetens.

Grunderna för planen för småbarnspedagogik, för förskoleundervisningens läroplan och för läroplanen för den grundläggande utbildningen förpliktar lärare att främja barns och elevers medieläskunnighet, programmeringskunnande och digitala kompetens som både mångsidig kompetens och som kompetens med koppling till lärområden och läroämnen. Alla som arbetar inom småbarnspedagogik och undervisning ska för sin del verkställa läroplanerna och samtidigt främja dessa färdigheter.

Åtgärderna i utvecklingsprogrammet Nylitteracitet stöder ett mångsidigt och högklassigt genomförande av småbarnspedagogiken och undervisningen i praktiken, samt bearbetningen av och det systematiska utvecklingsarbetet med de lokala planerna. Som stöd för arbetet har vi utarbetat stödmaterial som är fritt tillgängliga för alla.

Stödmaterialiet finns på utvecklingsprogrammets webbplats www.uudetlukutaidot.fi/sv. Materialet publiceras också i tjänsten AOE.fi.

Stigar

till medieläskunnighet

**Handbok för småbarnspedagogiken
och förskolan**

Hur främjar man medieläskunnighet hos barn under 3 år? Och vilken typ av pedagogisk verksamhet uppmuntrar barn att utforska, använda och producera media?

Handboken stöder främjandet av barns medieläskunnighet inom småbarnspedagogiken och förskoleundervisningen genom praktiska exempel.

*Mer information och tips på vägen till
medieläskunnighet på
www.uudetlukutaidot.fi/sv*

